

26.-27. Mart/March 2021.

UTICAJ PANDEMIJE COVID-19 NA POSLOVANJE PREDUZEĆA U JAVNOM LINIJSKOM I VANLINIJSKOM PREVOZU PUTNIKA U 2020 GODINI

Dr.sc. Jusuf Borić , e-mail : boric.jusuf@yahoo.com

Centrotrans- Eurolines d.d. Sarajevo

Stručni članak

Sažetak: Javni prevoz putnika u linijskom saobraćaju je definisan registrovanim redovima vožnje a vanlinijski prevoz putnika potpisanim ugovorima sa korisnicima usluga prevoza, kojih su se prevoznici dužni pridržavati. U toku 2020 godine došlo je do pojave virusa COVID -19 koji je svojim širenjem prouzročio nesagledive posljedice po čitavu društvenu zajednicu, pa i po preduzeća koja se bave prevozom putnika. Prevoznici su zbog proglašenja prirodne nesreće, usljed širenja virusa COVID -19, koju su donjeli državni organi, u jednom vremenskom periodu bili prisiljeni potpuno obustavljati prevoz putnika a kasnije su se u skladu s donesenim odlukama državnih organa postepeno vraćali obavljanju svojih aktivnosti. U tom vremenskom periodu su nastale nesagledive posljedice u ekonomskom poslovanju mnogih preduzeća, a neka od njih su doživjela i potpuni ekonomski kolaps.

Ključne riječi: prevoz, COVID-19, odluka, obustava, ekonomski.

THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON THE COMPANY'S OPERATIONS IN PUBLIC LINE AND OFF-LINE PASSENGER TRANSPORT IN 2020

Abstract: Public transport of passengers in regular traffic is defined by registered timetables and off-line transport of passengers is defined by signed contracts with users of transport services, which carriers are obliged to adhere to. During 2020, the COVID-19 virus appeared, and by his spread, caused unforeseeable consequences for the entire social community, as well as for companies engaged in passenger transport. Because of declaration of a natural disaster , due to the spread of the COVID-19 virus, transport companies were forced to completely suspend the transport of passengers for a while and later gradually returned in accordance with the decisions of government. During that time, there appeared unforeseeable consequences in the economic operations of many companies, and some of them experienced a complete economic collapse.

Keywords: transport, COVID-19, decision, suspension, economic.

1. Uvod

Javni linijski prevoz putnika na domaćim i međunarodnim linijama se prema zakonskim propisima može obavljati tek nakon registracije linije kod ministarstva država, entiteta ili kantona. Održavanje registrovane linije propisano je na način da se prevoznici moraju pridržavati odobrenih redova vožnje, režima održavanja i cjenovnika a sve u skladu s odobrenom dozvolom za datu liniju. Prevoznici koji obavljaju javni linijski i vanlinijski prevoz putnika moraju ispunjavati odgovarajuće propise u cilju dobijanja licence za preduzeće, za vozače i za vozila. Ispravnost održavanja registrovanih linija javnog linijskog prevoza putnika obavljaju inspekcijski organi nadležnih institucija.

Vanlinijski prevoz putnika se obavlja uz sklapanje ugovora sa korisnicima prevoza i prilikom realizacije istog moraju se poštivati zakonski propisi o posjedovanju neophodne dokumentacije.

2. Širenje virusa COVID-19

Normalno odvijanje javnog linijskog prevoza putnika na domaćim i međunarodnim linijama u direktnoj je vezi s ekonomskom isplativošću pojedinih linija, što opredjeljuje prevoznika da li da redovno održava registrovanu liniju ili da istu napusti.

U 2020-toj godini je došlo do pojave širenja virusa COVID -19 koji je u početku uticao na postepeno smanjenje putnika na pojedinim linijama a od 18.03.2020. - 15.05.2020.godine i do potpunog obustavljanja svih linija.

Naglo širenje navedenog virusa dovelo je do velikog broja oboljelih stanovnika, a nakon toga i do velikog broja smrtnih slučajeva. Zbog toga su po hitnoj proceduri formirani Krizni štabovi čiji je zadatak da donošenjem adekvatnih mjera zaustave širenje virusa i time spriječe oboljenja stanovnik a sve donešene mjere zaštite su bile obavezne i prevoznike koji održavaju linije. Obzirom da je širenje virusa sredinom Marta 2020 godine doživio svoju ekspanziju Krizni štabovi su predložili državnim, entitetskim i kantonalnim vladama da se proglasi stanje prirodne nesreće. Vlada FBiH i RS su na prijedloge Kriznih štabova donjele Odluke o prirodnoj nesreći 18.03.2020. godine koja je trajala sve do 15.05.2020. godine.

Prema odredbama donešene Odluke o prirodnoj nesreći došlo do potpunog obustavljanja svih linija u javnom linijskom prevozu putnika kao i u vanlinijskom prevozu putnika. Izuzetak su bili prevozi radnika iz preduzeća koji su bili neophodni za očuvanje sigurnosti i proizvodnju neophodnih artikala za normalno odvijanje života. Krizni štabovi na nivou preduzeća donosili mjere o prekidu rada, slanju radnika na korištenje neiskorištenih godišnjih odmora od 2019-te godine i godišnjih odmora iz 2020-te godine i plaćena bolovanja i određenom broju radnika kojima je istekao Ugovor o radu isti nije produžavan.

Na osnovu procjene Kriznih štabova Vlade FBiH i RS donjele su Odluku da se od 15.05.2020. godine proglašava prestanak prirodne nesreće te su i ministarstva saobraćaja kantona, entiteta i državno ministarstvo donjeli Odluke da prevoznici u skladu s zakonskim propisima mogu prijaviti ministarstvima linije koje neće održavati u određenom vremenskom periodu.

1. Pokazatelji na međunarodnim linijama za period Mart – Decembar 2020-2019

3.1.1. Pregled pokazatelja rada za period Mart –Decembar 2020 i 2019

Linija	Kilometri		Broj polazaka		Realizacija (KM)		Broj putnika		Putnik/ polazak	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019
1	5.181	147.646	3	80	2.253	256.541	26	2.550	9	32
2	152.892	531.631	193	672	261.705	915.420	3.764	18.788	19	28
3	31.581	563.670	38	680	36.478	815.646	609	15.738	16	23
4	7.524	161.766	13	284	10.748	295.921	207	6.085	16	21
5	77.521	281.305	184	667	137.210	546.387	3.234	16.793	18	25
6	2.992	71.712	4	108	3.007	134.588	65	2.743	14	25
7	153.155	505.178	86	285	207.929	256.957	774	9.183	9	32
8	0	142.428	0	86	0	32.915	0	2.750	0	32
9	0	180.103	0	100	0	96.020	0	2.516	0	25
10	95.407	367.356	303	1.167	101.913	871.629	3.036	29.014	10	25
Ukupno	526.254	2.952.796	825	4.128	761.243	4.222.023	11.716	106.159	14	26

Tabela 1. Pregled pokazatelja rada na međunarodnim linijama za period Mart –Decembar 2020 i 2019 godina.

3.1.2. Uporedba pokazatelja rada na linijama (%) Mart –Decembar 2020-2019

Linija	Kilometri		Broj polazaka		Realizacija (KM)		Broj putnika		Putnika/polazak	
	2020-2019	%	2020-2019	%	2020-2019	%	2020-2019	%	2020-2019	%
1	-142.465	4%	-77	4%	-254.288	1%	-2.523	1%	-22	30%
2	-378.739	29%	-479	29%	-653.715	29%	-15.024	20%	-8	70%
3	-532.089	6%	-642	6%	-779.167	4%	-15.128	4%	-7	69%
4	-154.242	5%	-271	5%	-285.173	4%	-5.878	3%	-6	73%
5	-203.784	28%	-483	28%	-409.177	25%	-13.559	19%	-8	70%
6	-68.720	4%	-103	4%	-131.581	2%	-2.679	2%	-11	57%
7	-352.023	30%	-199	30%	-49.028	81%	-8.408	8%	-23	28%
8	-142.428	0%	-86	0%	-32.915	0%	-2.750	0%	0	0%
9	-180.103	0%	-100	0%	-96.020	0%	-2.516	0%	0	0%
10	-271.949	26%	-864	26%	-769.716	12%	-25.978	10%	-15	40%
Ukupno	-2.426.542	18%	-3.303	20%	-3.460.780	18%	-94.443	11%	-12	55%

Tabela 2. Uporedba pokazatelja rada na međunarodnim linijama za period Mart –Decembar 2020 - 2019 godina.

Iz tabela 1. i 2. je vidljivo da je za period Mart – Decembar u toku 2020-te godine na međunarodnim linijama došlo do velikog pada svih pokazatelja rada u odnosu na isti period 2019-te godine kadase rad na linijama odvijao normalno u skladu s registrovanim redom vožnje:

- ✓ Ostvarenje realizacije u 2020-toj godini je bilo samo 18% od realizacije u 2019-toj godini,
- ✓ Broj prevezenih putnika u 2020-toj godini je bilo samo 11% od broja prevezenih putnika u 2019-toj godini,
- ✓ Broj putnika po polasku u 2020-toj godini je ostvaren sa 55% u odnosu na broj putnika po polasku u 2019-toj godini,
- ✓ Pređena kilometraža u 2020 –toj godini je ostvarena samo s 18% u odnosu na 2019-tu

godinu.

1. Pokazatelji rada na federalnim linijama za period Mart – Decembar 2020-2019

4.1.1. Pregled pokazatelja rada za period Mart –Decembar 2020 i 2019

Linija	Kilometri		Broj polazaka		Realizacija (KM)		Broj putnika		Putnik/ polazak	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019
1	67.540	75.350	675	754	73.160	108.503	7.517	11.500,50	11	15
2	124.698	156.209	644	806	236.196	297.954	21.690	27.930,10	34	35
3	0	27.306	0	255	0	34.629	0	3.304,40	0	13
4	8.047	37.208	146	677	4.401	20.974	3.771	17.525,20	26	26
5	572	203.346	2	782	224	253.794	9	16.406,50	4	21
6	31.403	140.910	172	770	26.028	136.553	3.467	18.844,10	20	24
7	103.939	188.821	801	1.455	224.138	411.604	19.862	42.210,30	25	29
8	479.512	775.162	5.996	9.693	797.364	1.408.128	128.470	273.799,90	21	28
9	47.445	114.193	579	1.393	28.908	103.408	6.971	20.839,50	12	15
10	284.203	462.813	1.907	3.106	453.377	893.618	49.457	100.821,60	26	32
Ukupno	1.147.358	2.181.318	10.922	19.690	1.843.797	3.669.163	241.214	533.182,10	22	27

Tabela 3. Pregled pokazatelja rada na federalnim linijama za period Mart –Decembar 2020 i 2019 godina.

26.-27. Mart/March 2021.

4.1.2. Uporedba pokazatelja rada na linijama (%) Mart –Decembar 2020-2019

Linija	Kilometri		Broj polazaka		Realizacija (KM)		Broj putnika		Putnik /polasku	
	2020 - 2019	%	2020 -2019	%	2020-2019	%	2020-2019	%	2020-2019	%
1	-7.810	90%	-78	90%	-35.343	67%	-3.983	65%	-4	73%
2	-31.511	80%	-163	80%	-61.757	79%	-6.240	78%	-1	97%
3	-27.306	0%	-255	0%	-34.629	0%	-3.304	0%	0	0%
4	-29.161	22%	-530	22%	-16.573	21%	-13.754	22%	0	99%
5	-202.774	0%	-780	0%	-253.570	0%	-16.398	0%	-17	19%
6	-109.507	22%	-598	22%	-110.525	19%	-15.377	18%	-4	83%
7	-84.882	55%	-654	55%	-187.465	54%	-22.349	47%	-4	85%
8	-295.650	62%	-3.697	62%	-610.764	57%	-145.330	47%	-7	76%
9	-66.748	42%	-814	42%	-74.500	28%	-13.869	33%	-3	81%
10	-178.610	61%	-1.199	61%	-440.241	51%	-51.365	49%	-7	80%
Ukupno	-1.033.959	53%	-8.768	55%	-1.825.366	50%	-291.969	45%	-5	82%

Tabela 4. Uporedba pokazatelja rada na federalnim linijama za period Mart –Decembar 2020 - 2019 godina.

Pregledom tabela 3. i 4. vidljivo je da je na federalnim linijama u navedenom periodu:

- Realizacija u 2020-toj godini ostvarena samo s 55% realizacije u odnosu na rezultateostvarene u 2019-toj godini,
- Broj putnika u 2020-toj godini je ostvaren s 45% u odnosu na broj prevezenih putnika u2019-toj godini,
- Broj putnika po polasku u 2020-toj godini je ostvaren s 82% u odnosu na broj putnika popolasku u 2019-toj godini,
- Ostvarena kilometraža u 2020-toj godini je 53% od ostvarene kilometraže u 2019-tojgodini.

26.-27. Mart/March 2021.

1. Pokazatelji rada na kantonalnim linijama za period Mart – Decembar 2020-2019

5.1.1. Pregled pokazatelja rada za period Mart –Decembar 2020 i 2019

Linija	Kilometri		Broj polazaka		Realizacija (KM)		Broj putnika		Putnik/ polazak	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019
1	191.628	330.452	7.635	13.165	123.358	268.837	159.667	150.104	21	11
2	224.968	279.616	24.996	31.068	309.980	401.909	360.382	280.286	14	9
3	15.796	32.806	3.949	8.202	19.791	57.375	21.047	39.736	5	5
4	70.613	165.723	10.088	23.675	111.948	235.237	146.751	235.674	15	10
5	90.037	192.601	6.431	13.757	69.550	121.485	67.311	85.460	10	6
6	35.911	58.817	7.807	12.786	71.405	105.757	98.879	105.776	13	8
7	31.883	40.738	6.131	7.834	60.601	105.761	64.811	87.627	11	11
8	84.045	76.628	4.944	4.508	113.351	100.039	45.939	40.109	9	9
9	35.263	47.528	10.372	13.979	66.829	124.382	76.539	82.907	7	6
10	14.284	24.603	2.695	4.642	19.190	42.188	18.149	26.465	7	6
11	25.208	36.907	6.813	9.975	29.248	83.584	33.174	70.072	5	7
12	29.437	37.693	5.075	6.499	63.474	95.422	64.150	67.042	13	10
Ukupno	849.074	1.324.113	96.936	150.090	1.058.725	1.741.975	1.156.800	1.271.258	12	8

Tabela 5. Pregled pokazatelja rada na kantonalnim linijama za period Mart –Decembar 2020 i 2019 godina.

5.1.2. Uporedba pokazatelja rada na linijama (%) Mart –Decembar 2020-2019

Linija	Kilometri		Broj polazaka		Realizacija (KM)		Broj putnika		Putnik/polasku	
	2020-2019	%	2020-2019	%	2020-2019	%	2020-2019	%	2020-2019	%
1	-138.824	58%	-5.531	58%	-145.478	46%	9.563	106%	10	183%
2	-54.648	80%	-6.072	80%	-91.929	77%	80.097	129%	5	160%
3	-17.010	48%	-4.253	48%	-37.584	34%	-18.689	53%	0	110%
4	-95.110	43%	-13.587	43%	-123.288	48%	-88.923	62%	5	146%
5	-102.564	47%	-7.326	47%	-51.935	57%	-18.149	79%	4	168%
6	-22.907	61%	-4.980	61%	-34.353	68%	-6.897	93%	4	153%
7	-8.855	78%	-1.703	78%	-45.160	57%	-22.816	74%	-1	95%
8	7.417	110%	436	110%	13.312	113%	5.830	115%	0	104%
9	-12.265	74%	-3.607	74%	-57.553	54%	-6.368	92%	1	124%
10	-10.319	58%	-1.947	58%	-22.998	45%	-8.316	69%	1	118%
11	-11.700	68%	-3.162	68%	-54.335	35%	-36.898	47%	-2	69%
12	-8.256	78%	-1.423	78%	-31.949	67%	-2.892	96%	2	123%
Ukupno	-475.040	64%	-53.154	65%	-683.251	61%	-114.458	91%	4	150%

Pregledom pokazatelja rada iz tabela 5. i 6. vidljivo je da je na kantonalnim linijama u navedenom vremenskom periodu:

- Realizacija u 2020-toj godini bila samo 65% od realizacije u 2019-toj godini,
- Broj prevezenih putnika u 2020-toj godini je 91% od broja prevezenih putnika u 2019-toj godini,

26.-27. Mart/March 2021.

- Broj putnika po polasku je u 2020-toj godini veći za 50% u odnosu na 2019-tu godinu,

Ostvarena kilometraža u 2020-toj godini samo 64% od ostvarene kilometraže u 2019-toj godini.

U cilju saniranja određenih gubitaka Federalno ministarstvo prometa i komunikacija je u Oktobru 2020-te godine raspisalo javni poziv privrednicima među kojima su bili i prevoznici da isti podnesu traženu dokumentaciju u cilju ostvarivanja određenih finansijskih pomoći na saniranju nastalih gubitaka zbog potpunog obustavljanja rada na linijama i određenog broja polazaka na pojedinoj liniji.

ZAKLJUČAK

Pregledom ostvarenih rezultate rada na međunarodnim, federalnim i kantonalnim linijama u vremenskom periodu Mart – Decembar 2020-te godine može se konstatovati da je u ovom vremenskom periodu u odnosu na isti vremenski period u 2019-toj godini zbog proglašenja stanja prirodne nesreće i širenja virusa COVID -19 došlo do:

- Od 18.03. 2020 – 15.05.2020. godine došlo je do potpunog obustavljanja svih linija što je prouzrokovalo slanje radnika na godišnje odmore, plaćeno bolovanje i prestanak ugovora o radu.
 - Od 15.05.2020.godine red vožnje na federalnim i kantonalnim linijama održavan je po redukovanom redu vožnje i u skladu s Odlukama vlada federacije i kantona poštivajući neophodne epidemiološke mjere socijalne distance - korištenje 50% kapaciteta sredstava što je izuzetno nepovoljno uticalo na ekonomičnost rada na linijama, a na međunarodnim linijama u skladu s odlukama vlada drugih država i uslova koje putnici moraju ispunjavati za putovanja-ljekarska uvjerenja.
 - Prevoznici su u skladu s odlukama ministarstava bili obavezni dostaviti spisak linija i broj polazaka na linijama na kojima u određenom periodu do kraja 2020-te godine neće saobraćati, kako bi inspekcijski organi imali evidenciju o linijama koje se održavaju a u skladu s zakonskim propisima o javnom linijskom prevozu putnika.
 - Na međunarodnim linijama je određeni broj linija potpuno obustavljen i nije uopšte ni pokretan zbog čestih izmjena u odlukama drugih država o uslovima – ljekarskim uvjerenjima koje moraju ispunjavati putnici da bi putovali.
 - Svi pokazatelji rada na linijama u 2020-toj godini su lošiji u odnosu na iste pokazatelje rada na istim linijama u 2019-toj godini.
-
- Izuzetak predstavlja broj putnika po polasku koji je na federalnim i kantonalnim linijama veći od onog koji je ostvaren u 2019-toj godini. Razlog za povećan broj broj putnika po polasku je taj što je red vožnje održavan po redukovanom redu vožnje – znatno smanjenom broju polazaka na linijama a povećao se broj putnika zbog popuštanja epidemioloških mjera od strane Kriznih štabova.

26.-27. Mart/March 2021.

Literatura:

1. Odluka Vijeća ministara BiH o proglašenju stanja prirodne ili druge opasnosti od moguće epidemije zarazne bolesti prouzrokovane virusom Covid -19, 17.03.2020.godina.
2. Upute Federalnog ministarstva prometa i komunikacija o načinu realiziranja obustavljanja polazaka, povrataka odnosno voznih redova u uslovima proglašene nesreće izazvane pandemijom korona virusa i etapnog početka održavanja javnog linijskog prevoza putnika, 14.05.2020.godina.
3. Obavještenje Ministarstva komunikacija i prometa BiH prevoznicima u vezi postepene uspostave međunarodnog i međuentitetskog linijskog prevoza putnika, 05.06.2020.godina.
4. Javni poziv Federalnog ministarstva prometa i komunikacija za dodjelu pomoći poslovnim subjektima iz sektora javnog drumskog prevoza putnika, 22.10.2020. godina.

